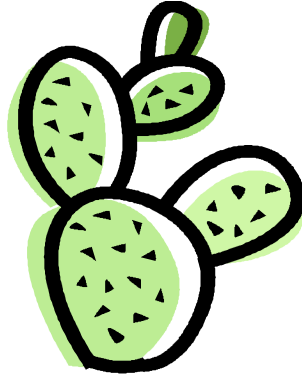

הצבר צביקה

ציוני דרך צביקה דקל

מאת ילוביצקי מרגלית (גולה)

תשס"ח ישראל

כפר-סבא

תוכן העניינים

א. ראשית דבר

ב. ילדות.

1. דמויות בילדותי
2. תקופת הצנע
3. סבי העגלון
4. דודה צילה
5. רכס הכרמל
6. גן מרים
7. הורי
8. אחותי
9. חוויות ילדות
10. קולנוע בכפר
11. הבית שאבא בנה
12. אבי עובד במסחר גרוטאות
13. סבתי וסבי
14. מלחמתה של אמי בצנע
15. השעועית הגורלית
16. חברי עמוס
17. זיכרונות מבית הספר ושעות הפנאי
18. המורה שושנה

19. סנונית בכיתה

20. מלחמת השחרור

21. המורים

ג. נערות.

1. בר המצווה שלי

2. בית ספר בושמת

3. "השומר הצעיר"

4. השירות הצבאי

ד. בגרות.

1. עוזב את הקיבוץ

2. יוספה ואני

3. המילואים

4. מלחמת יום כיפור

5. החיים בקיבוץ

6. העבודה בסאיטקס

ראשית דבר

לפני מספר שבועות פנתה אליי הדודה של איישתי יוספה, מרגלית אשר כינוייה במשפחה הוא גולה בבקשה לכתוב עליי ביוגרפיה לשם אימון במסגרת לימודה בקורס לכתיבה ביוגרפית.

הסכמתי בכיף. הרעיון היה נהדר ובמשך כל הראיון מאוד נהניתי. נהניתי להיזכר בהרבה דברים שעלו וצפו. השאלות העלו מחדש הרבה דברים ששכחתי, ודברים שלא ידעתי שאלתי את אמי שזכרה וידעה הכל. גם עם השיחות, השאלות והתשובות שלה, נהניתי מאוד.

נקווה שגם אתם תיהנו בזיכרונותיי.

צביקה דקל (קנדל)

ילדות

נולדתי בסוף הקיץ, בשנת 1941, חודש ספטמבר, בבית החולים "עזרא" בחיפה שכבר לא קיים היום. עד גיל שנתיים וחצי גרנו בנווה שאנן בחיפה, בביתו של סבי, בית עץ שאפשר לתארו כצריף, אותו קיבל סבי מאיש מאוד עשיר מאיטליה. איש זה מסקרן אותי מאוד כיום, ואיני יודע עליו הרבה, ובמעורפל אני חושב שהוא היה בן דוד של אבי, שקנה לו צריף עשוי פח ועץ עם ריצפת בטון.

הייתה לנו פרה שאימי טיפלה בה, וחלבה אותה. בילדותי לא התעניינתי בזה, וכיום אין לי את מי לשאול ואני מצר על כך. את הצריף הזה ביקשה בחזרה אשת בן-הדוד לאחר שנפטרה.

התגוררנו ליד דודתי ודודי ברוריה ויעקב סילבר. הם היו אנשים מאוד אמידים, אשר גרו בבית מפואר, בנוי מאבן ירושלמית עם עמודים בכניסה, שנראה לי בזמנו כארמון. דודתי ברוריה הייתה אישה מאוד מרשימה, ובעלת דמיון רב למלכת אנגליה וכך גם קראנו לה. בעלה דוד סילבר היה אדם חביב מאוד, אשר עבד בחברת הנפט העיראקית אי-פי-סי. הם היו אנשים חמים, וביליתי זמן רב בביתם, אהבתי את ילדיהם, בני דודי עמי ומילי, והייתה לנו שפה משותפת.

לימים הם היגרו לאוסטרליה. אני זוכר את עצמי ילד
קטן עומד מרוחק כמעט מהבית נישען על גזע עץ,
ומסתכל על ארגזים
ומזוודות - תכולת בית שייעזב לאלתר. הרגשתי מין
צביטה בחזי ועיני דמעו לא הבנתי מה קורא לי כיום
אני יודע שעצב מילה את כול כולי .

תקופת הצנע

בתקופת הצנע, זו התקופה שלאחרי מלחמת השחרור, אזרחי המדינה התקיימו על קצבה כלכלית, ולכל אזרח היה פנקס תלויים אשר איתו הלכו למכולת או לחנות הבגדים וקיבלו את צרכיהם במשורה, כפי שהחליט משרד האוצר. לאזרחים שהיו להם דודים בחו"ל היה יותר קל כי הדודים שלחו חבילות של מזון וביגוד. לנו היו דודים באוסטרליה. והרגשנו טוב עם זה. במשך השנים התראינו עם הדודים וילדיהם פעם או פעמיים והקשרים נותקו.

סבי העגלון

סבי היה עגלון, אשר היה מוביל משאות בעגלתו. פעם כאשר הוביל ברזלים קרתה לו תאונה, הברזלים פגעו בסוס והרגו אותו. אירוע זה השפיע מאוד לרעה על סבי - הסוס היה ידידו הטוב. בכל בוקר כאשר סבי היה הולך לאורווה, הסוס ששמו היה "סוס" צהל וסבי אמר בביטחון מוחלט כי הוא הבין את שפת החיה, וצהלה זו הייתה ברכת בוקר טוב. כמון כן הייתה צהלת "אני רעב", "אני צמא", או עייף וכן הלאה. סבי האהוב אמר לי כי בעקבות האירוע הוא נפל חולה למשכב, ועבר כמעט שבוע עד שהתאושש.

סיפור זה שסיפר לי סבי השפיע עליי מאוד. בילדותי מדיי פעם כשהייתי רואה סוס ועגלה הייתי נזכר בסיפורו של סבי וזה היה מעציב אותי. עד היום כשאני נזכר בתאונת העגלה ומותו של הסוס זה הופך למשהו ממשי וכל נוסטלגיית ילדותי מציפה אותי.

דודה צילה

צילה, צילה, דודה צילה - דמות של געגועים וערגה, דמות שמלווה אותי מגיל חמש- שש ועד היום. אני זוכר בבוא הקיץ את ההתרגשות, "זה עוד מעט, עוד כמה ימים, ואני נוסע להתארח אצל דודה צילה בכפר סבא".

דודה צילה היתה ממייסדות שכונת אליעזר שעלתה מרומניה בשנות הארבעים המוקדמות והיא אחות אימי. משפחתי גרה בכפר אתא והנסיעה בימי ילדותי מכפר אתא לכפר סבא הייתה מבצע של הכנה ותכונה בבית וכאשר הכול היה מסודר ומוכן ידעתי - זהו, מחר בבוקר אני נוסע לדודה צילה, ואכן, בבוקר זה הייתי זריז כמו שאף פעם לא הייתי.

אני ואמא כבר באוטובוס.

בשנות ילדותי אלה הנסיעה הייתה איטית עם הפסקות בדרך ומנוחה של חצי שעה בחדרה, ושוב ממשויכים, עד שמגיעים לצומת כפר סבא-רעננה, יורדים בתחנה ומתחילה ההליכה ברגל בין הפרדסים הנהדרים, ואני יודע, ואני מרגיש, הכיף מתחיל ברגע זה.

דודה צילה כמו כל תושבי שכונת אליעזר התפרנסה מחקלאות ובעיקר מלול העופות. לדודה צילה היה חוש הומור מדהים, וכולם סביבה תמיד צחקו אפילו בזמן שבעלה, דוד אייזק, היה בשבי הגרמני וגם פצוע ברגלו, היא לא איבדה את חוש ההומור שלה.

הכי חשוב היה לי אז, שדודה צילה היתה היחידה שידעה לעשות לי ביצה קשה בדיוק כמו שאני אוהב. דרגת קושי של הביצה וקילוף הביצה היו צריכים להיות ללא דופי הקילוף היה אמור להיות חלק ללא שריטה וללא פצע ואם חס וחלילה הייתה על הביצה הקשה שריטה או פיצוץ קל הייתה דודה צילה חוזרת על פעולת הכנת הביצה עוד הפעם .

ניגשים לסל הביצים, בוחרים ביצה גדולה ויפה, רוחצים, שמים בסיר הקטן שחצי ממנו מלא באבן סיד והוא מיועד רק להכנת ביצים קשות, מבשלים בדיוק חצי שעה, מוציאים ושוטפים במים קרים, דופקים בעדינות את הביצה על השיש, מתחילים לקלף לאט לאט כדי שתצא ביצה ללא מתום.

ואיזה טעם היה לביצה הזו !

הוי, דודה צילה, כמה אני מתגעגע אליך וכמה אני מתגעגע לביצה הקשה שרק את היחידה שיודעת להכין לי !

רכס הכרמל

כאשר אני חושב על נוף ילדותי, עולה לנגד עיניי רכס הרי הכרמל החשוף. אהבתי את הרכס בכל עונות השנה עם הנוף פרחי הבר, הפריחה של הכלניות והרקפות. כל הפרחים הכחולים והצהובים נסכו בי שלווה, געגועים שעד היום איני יודע למה; אולי היו אלה געגועי נבואה שאני חווה אותם עכשיו.

קיץ, סתיו וחורף הפכו את הנוף לסרט קולנוע דוקומנטרי על חילופי עונות ברכס הכרמל.

גן מרים

הלכתי לגן מרים, שהיה צמוד לבית העם. בגן היה משק חי שאהבתי מאוד לשחק בו; היו שם תרנגולי הודו, אווזים וברווזים. מרים הגנת בנתה לנו אונייה ארוכה מחומר קשיח, אותה הכניסו למיבנה הקרטון ספסלים, שם ישבנו עשינו תנועות חתירה ושרנו שירי ים כגון - "אונייה בים התכלת". אני ממש מופתע לגלות את הרגשת האושר שחשתי כילד ממישחק זה.

הורי

הייתי מפונק מאוד באוכל, ואמי מרתה השתדלה לעשות לי אוכל שיספק את חיכי האנין וגם יהיה בריא, העיקר שאוכל אותו.

אבי יוסף היה דמות מאוד סמכותית, ולא חסך ממני מדי פעם 'פליק' כשזה הגיע לי. הערכתיו אותו מאוד כיוון שהיה איש מאוד חכם ומשכיל. כאשר הייתי משתובב, אמי איימה שתספר על כך לאבא, איום שמעולם לא נכשל.

הוריי היו חברותיים מאוד. הרבה חברים היו להם, הם היו מארחים בביתנו. אמי אהבה להכין תרכובת לאורחים ואני, למרות בררנותי באוכל הייתי אוהב לגנוב מצלחות הכיבוד, וידעתי בעומק ליבי כי אמי רואה, ומאוד מרוצה ממחמאה זו אפילו שלא נאמרה במילים. הבית היה חי וערני עם הרבה דיבורים וצחוק, דבר שלא מנע מהוריי להתווכח הרבה מאוד.

האווירה היה מתוחה ואני הרגשתי זאת.

בזמן כזה הייתי מעדיף לצאת לחצר או ללכת לשחק עם חברי. אולם בסך הכול הם היו זוג נהדר, זאת הרגשתי במבטי החיבה שהעבירו אחד לשני מליטוף ונשיקה.

אחותי

אחותי אביבה נולדה בפברואר שנת 1946.

את השם אביבה אני בחרתי לה. הייתי בן ארבע וחצי ואהבתי את השם, כי בגן שלי היתה ילדה חמודה בשם אביבה.

אחותי היתה ילדה יפה מאוד - שיער בלונדיני
מתולתל עם עיניים כחולות. היינו אח ואחות מאוד
רגילים – רבים ומשלימים.

הרגשתי רגש של אחריות כלפיה כי הייתי גדול
ממנה.

אני זוכר שהיו באות אליה חברות והייתי מציק להן
מאוד.

בגיל 16 אביבה עזבה את הבית. היא נשלחה
על ידי הורי לקיבוץ דן. אני הייתי כבר בקיבוץ גזית,
לכן לא הרגשתי כל כך בחסרונה.

אביבה ואני

חוויות ילדות

מנווה שאנן עברנו לכפר אתא. גרנו אצל משפחת בכר, משפחה ותיקה בארץ, שבסביבות 1936 ברחה מחברון בגלל הפרעות. טבח חברון בוצע על ידי מוסלמים תושבי העיר חברון והסביבה ביהודי העיר באוגוסט 1929, כחלק ממאורעות תרפ"ט היישוב העברי בחברון חודש שוב ב-1931 אולם במאורעות תרצ"ו-תרצ"ט (1936) שוב ניטש.

הם היו מספרים את הסיפורים אשר שמעו מפי ההורים, אשר הם בתורם שמעו מפי הסבים על החיים בחברון. למרות גילי הצעיר הייתי יושב ומקשיב במתח רב. אהבתי את הסיפורים, על משפחתם, חיי השכנות עם הערבים, הידידות והחברות, המגורים בחצר המשותפת, ולבסוף הפוגרום הבלתי יאומן ויציאת היהודים מחברון.

קולנוע בכפר

בכפר היה מחסן גדול מפח עם ריצפת חצץ, זה היה בית קולנוע בו ישבנו על ספסלים וכרטיס עלה גרוש. אהבתי מאוד סרטי מערבונים וסרטי מתח, והייתי מבקר במקום לעיתים קרובות. הזיכרון מעלה בי געגועים חזקים לתקופה מאוד רחוקה שאני יודע שלא תחזור.

אביו של חברי עמוס פינלס היה סדרן קולנוע. אחרי שהיה גומר את עבודתו היומית היה הולך לאולם בית הקולנוע ועובד עד גמר ההופעות. היינו חברים שאוכלים, ישנים, מכינים שיעורים ובעיקר משתוללים ביחד.

פעם הזמינו את שושנה דמארי להופיע בכפר אתא. היא אמורה הייתה להופיע בשבת בבוקר, ובתקופת ילדותי ההגעה מתל אביב לכפר הייתה משימה לא פשוטה, ולכן שושנה הגיעה ביום שישי והתארחתה בסוף השבוע אצל משפחת פינלס.

בשבת בבוקר התעוררתי והלכתי לביתו של עמוס כדי לראות את ו לאכול עם שושנה דמארי! אירוע זה היה מרגש מאוד- שושנה הייתה דמות ידועה מאוד בארץ, היא הייתה זמרת כל הדורות ועד יום מותה שמה נישה בפי כל סב ועולל.

ביושבי למולה לא יכולתי להתיק את עיני ממנה. היא הייתה אישה מדהימה ביופיה האקזוטי, שצרה

הגולש, ציפורניה האדומות וצחוקה המתגלגל שעד
היום מהדהד באוזני.

את כל סיפור חייה איני יכול לתאר כאן אולם יש
לדעת ששושנה שייכת להיסטורית הקמתה של
המדינה.

מאוחר יותר הלכנו להופעה, ומה שריגש אותי עוד
יותר מארוחת הבוקר היה קולה שמילא את האולם
וגלש לרחובות הכפר, במיוחד בשירה "כלניות",
שלדעתי לא היה פחות ידוע מההמנון היהודי.

בין שיר לשיר היא החליפה שמלות, שבעיני הילד
שלי נראו כאילו יצאו מעולם האגדות.

הבית שאבא בנה

עד גיל 6 גרנו בשכר דירה. בגיל 6 עברנו לגור בבית משלנו שאבי יוסף בנה כמו ידיו. באותה תקופה במרכז כפר אתא היה לאבי מגרש ששם עשה בלוקים וסיד למכירה. כשהיה חוזר מהעבודה היה עובד עוד הרבה שעות עד השעות הקטנות של הלילה בבניית ביתנו. בעבודת בניית ביתנו עזרתי לאבי בזה שהייתי מחזיק את המנורה החשמלית שלאורה הוא עבד. במקרה אחד קיבלתי זרם מהמנורה, והיא נדבקה לי ליד. נבהלתי מאוד ובקושי רב ובתנועות יד חזקות הצלחתי להעיף את המנורה שדבקה לידי.

פעם באמצע עשיית הבטון שאבי היה מכין לתעשיית הלבנים בא צו דחוף מהצבא שאמר שעל אבי להתייצב באופן בהול בבסיס.

הייתה זו הייתה התקופה שלאחרי מלחמת העצמאות, היה מתח בגבולות המדינה והרבה אנשים נקראו במפתיע למילואים.

אני וסבי סיימנו את העבודה. זאת הייתה חוויה מהממת כי אהבתי מאוד את סבי והעבודה המשותפת איתו בה הוא לימד אותי להחזיק את כלי העבודה לעשות את התנועות הנכונות, נתנה לי הרגשה של בגרות ואחריות.

אבי עובד במסחר גרוטאות

אבי עבד בכל מיני עבודות בחייו: שוטר, סבל בנמל, פועל בניין, בונה

בורות ביוב ועוד כהנה וכהנה.

יום אחד חברו הטוב אברהם דוחוביני בא בהצעה לסחור בגרוטאות. הם שכרו מגרש בתוך המזבלה של מפרץ חיפה ואני, אז ילד בן העשר, התפעלתי מאוד מהמקום למרות ריח הצחנה שעולה ממנו.

שני הסוחרים התחילו לענות על מכרזים: מכרזי ממשלה, קופת חולים צה"ל ועוד.

כל מכרז שזכה הביא עמו ערמות של גרוטאות, ממש אוצרות, ואני נעשיתי לנברן גרוטאות והחיטוט הביא עימו ערמות מעניינות משלי: חלקי מטוסים, מנועי סירות, ציוד מפחיד מחדרי ניתוח של בתי חולים, שעוני קיר של תע"ש להחתמת כרטיסי עבודה, מצופי ניקל, משקפות חד עיניות כמו של שודדי ים, ממש אוצרות.

לימים עבר אבי לעבוד ב"חליסה", במגרש שנשכר מכת הבהאים ובו הועסקו פועלים זרים שעבדו בריתוך חביות והפיכתם לדליים. הנהדר שבדבר שהדליים היו ללא ריתוך אלא עבודת אומנות של קיפולים.

העבודה בגרוטאות היא קשה מאוד, לעיתים היה צורך לשרוף חוטי פלסטיק שבתוכם עבר חוט עופרת ובשרפה העופרת הייתה נמסה ונאספת לתוך דלי, זה

היה נמכר לסוחרי העופרת, העשן היה ללא נשוא וכן
גם הריח, אבל אני הייתי מוקסם.
עד היום כשאני נזכר בערמות הגרוטאות אני מרגיש
געגועים עצומים לערמות אלה וכן לאבי האהוב
שבגאווה עצומה של ילד, אחר כך נער ועכשיו סבא
אני מציג אותו כבעל מקצוע מכובד – סוחר
גרוטאות.

סבתי וסבי

אבי בנה לסבי אהרון וסבתי מלכה יחידת הורים, עם כניסה נפרדת, וסבי בנה סביבה גדר יפהפיה עם שער גדול שבאמצעו היה דגם מגן דוד. בתוך החצר בנה סבי שובך יונים, יפהפה גם הוא. סבי סיפר לי שהגדר והחצר נבנו בדמיון לביתו ברומניה, וכאשר סיים סבי את השער הוא נסוג כמה פסיעות אחורנית והסתכל על מלאכתו. אני שהסתכלתי עליו בהערצה ראיתי לחלוחית בעיניו ומבט של געגועים. גם כילד ידעתי שסבא מתגעגע, אם כי אולי לא הבנתי למה.

סבתי וסבי אכלו בביתם לבד היות ומטבחם היה כשר. לאחר אחת מארוחות ערב שישי, סבתי נפלה על המיטה וכאשר ניגשו לראות מה קרה ראו שהיא מתה. כולם אמרו כי היא הייתה צדקת בגלל שנפטרה ביום שישי. אהבתי את סבי וסבתי עד מאוד.

בנוה שאנן היה בית כנסת אשר בעיני נראה מפואר מאוד. הייתי הולך עם סבא שלי לבית הכנסת, שם נתנו לי המתפללים טבק הרחה, הטבק נראה כמו אבקה חומה עם ריח מאוד חזק הגורם להתעטשויות, כמו כל הגדולים הייתי לוקח קמצוץ בשתי אצבעות, מקרב לאף ומריח בנשימה חזקה, ההרגשה היתה מוזרה, עיני מלאו דמעות, ולאחר כמה שניות התחלתי להתעטש, כחמש שש התעטשויות. למה זה טוב? אני לא יודע, אבל זו היתה חוויה.

בזיקנתו סבי איבד את מאור עיניו ואני הייתי מוביל אותו לבית הכנסת.

הקשר עם סבא היה חם מאוד, אהבתי אותו, אהבתי לדבר איתו. היינו מדברים על נושאים שונים והכל היה כל כך פשוט, וברור.

סבי סיפר לי על אחיו צבי קנדל, ולו בית קולנוע בטירת הכרמל. אני מעולם לא ביקרתי שם, וגם לא היה לי קשר איתו.

אהבתי את השעון של סבא, שעון מיוחד, לא גדול כמו שעון כיס, שעון זה צילצל את השעה בצילצול נעים, בשעה אחת צילצול אחד, בשתיים שני צילצולים וכן הלאה. כך יכול היה לדעת את השעה למרות המוגבלות בראייתו.

סבי נפטר בשבת בבוקר.

את השעון שלו קיבלתי לאחר מותו, ואני, בגלל גילי הצעיר או טיפשותי, פרקתי אותו. עד היום ליבי נכמר מצער כאשר אני נזכר בזה.

לימים הוריי מכרו את הבית שהיה ברחוב בדיצ'בסקי כי אבי קנה מגרש בחיפה עבור הגרוטאות שהיה עיסוקו החדש.

שוב עברנו לגור בשכירות, אצל משפחת רשקוביץ ברחוק ביאליק ממש מעבר לכביש מול ביתנו הקודם.

שכנינו אורה ואהוד חודורוב שלהם היה תינוק, לכן לא היו יוצאים הרבה לבילויים, היו נשארים בבית

ובשעות הערב הייתי הולך אליהם לשחק איתם
בריכוז (מונופול).

מה שלא זכור לי לטובה - לאהוד היה רובה טוטו
והוא היה מתאמן עליו בקליעה למטרה. יום אחד
הוא עשה צייד על חתולים, הרג אותם, וזרק אותם
לוואדי.

הרגשתי רע מאוד, לא סיפרתי את הרגשתי לאף אחד,
התהלכתי עם מצב רוח עצוב והרבה זמן עבר עד
שהדבר קצת היטשטש בזיכרוני. עד היום כשאני
נזכר אני מזועזע.

מלחמתה של אמי בצנע

מדיניות הקיצוב הייתה מדיניות כלכלית שהנהיגה מדינת ישראל בין השנים 1949 ל-1959, וזכתה לכינוי תקופת הצנע. מדיניות זו באה לידי ביטוי בעיקר בהגבלת הרכישה של מזון ומוצרי צריכה. בתחום המזון כל אזרח שובץ לחנות מכולת קבועה שבה קיבל את מוצרי המזון הבסיסיים על פי הקצבה קבועה, תמורת נקודות שהוקצבו לו בפנקס אישי לצורך זה. הסיבה המרכזית להנהגת הצנע היא קליטת העלייה ההמונית - ישראל נאלצה לקלוט מייד עם הקמתה כמות חסרת תקדים של עולים חדשים. עולים אלו הגיעו לרוב בחוסר כל. באותה תקופה התנהלה גם מלחמת העצמאות שעלתה כסף רב. יש לציין כי בתקופה המדוברת היה מצב של רעב מוחשי בשל מלחמת העולם השנייה, שנסתיימה שנים ספורות קודם לכן. ההקצבה היומית לנפש, נקבעה על ידי מומחה אמריקני לתזונה וכלכלה: לחם אחיד ללא הגבלה, 60 גרם תירס, 58 גרם סוכר, 60 גרם קמח, 17 גרם אורז, 20 גרם קטניות, 20 גרם מרגרינה, 8 גרם אטריות, 200 גרם גבינה רזה, 600 גרם בצל ו-5 גרם ביסקוויט.

הקצבת הבשר הייתה 75 גרם לנפש לחודש. כמו כן חולקו כמויות משתנות של ביצים, סבון כביסה, סבון לרחצה, שוקולד, דגים מלוחים, אבקת חלב, ריבה ועוד. לא היה מדובר בתבנית כוללת לכל האזרחים,

התבנית הותאמה לגיל ולמצב האזרח. כך, למשל, נשים הרות זכו לתוספת בבשר ובגבינה צהובה, ותינוקות זכו לתוספת סוכר וקורנפלור. התפריט התאפיין בתחליפים רבים למוצרים יקרים וחסר בעיקר שני מוצרי יסוד מרכזיים - חלב וביצים שהגיעו בכמויות קצובות וע"פ רוב באבקות. בין המגרש שלנו לבין הבית של משפחת פינלס היה מגרש ריק, זו הייתה תקופת הצנע בארץ. מה עשתה אמא? היא הזמינה טרקטור שחרש את המגרש, שתלה וזרעה ירקות, לנו לא היה חסר אוכל בגלל גינת הירק וגם בגלל הלול שהיה לנו אבל יש לזכור שאמי עשתה מעשה לא חוקי בזה שפלשה למגרש לא שלנו. מעשה זה עבר בשתיקה, אף אחד לא אמר ולא דיבר ואנחנו נהיננו.

השעועית הגורלית

יום אחד אמי מיינה שעועית, אני ישבתי על מדרגות הבית, צחצחתי את הפרימוס, משסיימתי ניגשתי לעזור לאמי במיון השעועית, אולם איני יודע מה דחף אותי להכניס לכל אוזן שעועית אחת. כשאמי ראתה זאת מיהרה להביא פינצטה, אולם הצליחה לשלוף רק שעועית אחת מאוזן אחת. היא לקחה אותי במהירות לדוקטור קולמן, רופא הילדים שלנו, אולם אני השתוללתי מאוד, לא נתתי לא לגעת בי לכן הוא פצע אותי באוזן. ירד לי דם, היה הכרח לקחת אותי למרפאה בחיפה, הדם נקרש והשעועית נדבקה לי לתוך האוזן, במרפאה קשרו אותי לכיסא, הוציאו לי בכוח את השעועית ותוך כדי טיפול קרעו לי את עור התוף, מאז סבלתי הרבה מדלקות אוזניים, קיבלתי הרבה זריקות פינצלין.

בגיל 32 עשו לי ניתוח באוזן בבית חולים מאיר כפר סבא.

בצבא שירתתי על סעיף אוזן.

חברי עמוס

חברי הטוב עמוס היה בן גילי. ילד נמוך ממני, שמנמן עם שיער שחור ועיניים שחורות שברקו בברק שובבני. פניו עגלגלות וחיוך חברי על שפתיו. בפעם הראשונה שפגשתי אותו הושיט לי יד ואמר: "אני עמוס, עמוס לנטר". מייד הרגשתי שאנחנו מחוברים והפכנו חברים טובים. עמוס ומשפחתו הגיעו לכפר- אתא מגן יבנה.

בילדותי גרנו בבית בן שני חדרים, מטבח ומקלחת, בית שימוש היה בחצר המקום קריית אתא. בהיותי בן 6 בישרו לי הוריי שמשפחה בת 4 נפשות יגורו איתנו בבית.

לימים הבנתי כי בגלל המצב הכלכלי הקשה של הוריי, נאלצו להשכיר חדר משני החדרים כך שבחדר אחד גרה משפחתי, אמא, אבא, אחותי ואני. בחדר השני יגורו אמא ושלושה ילדים. כאשר שאלתי איפה אבא השיבו לי כי הוא נפל במלחמה שהתחוללה בימים אלה בארץ, היא מלחמת השיחרור.

כעבור יומיים המשפחה הגיעה והתמקמה בחדרה, השירותים היו משותפים.

כיום כאשר אני חושב על משפחה בת 4 נפשות שיבואו לגור בבית קטן עם עוד משפחה בת 4 נפשות זה נראה ממש לא מתקבל על הדעת, אבל אז זה נראה נהדר. כל כך שמחתי והייתי מאושר ובפרט

שעמוס נרשם לבית ספרו והלכנו יחד לבית הספר שהיה מרוחק מביתנו בשלושה קילומטרים. יצאנו מוקדם כדי שנוכל ללכת לאט ובדרך לגנוב פירות מעצי השכנים, לרוץ, לקפוץ ולהשתולל.

לא היה בינינו בכלל מריבות ובגלל חוש ההומור של עמוס צחקנו עד כאב בטן. הכל עשינו יחד, אפילו הבגדים שלנו היו דומים. באותם הימים הבנים היו מקפלים את שולי המכנסיים קצר-קצר כדי שהכיסים ייצאו החוצה מבעד למכנסיים, ועוד היינו שמים בכיסים מפתחות וגולות בשביל הכובד שימשוך את הכיסים יותר למטה. גם היו הסנדלים התנכיות, וחולצה כחולה עם שרוך לבן.

אהבנו לאכול ביחד בעיקר ממאכלי אמא שלי כי עד היום נשארתי אנין במה ששייך לאוכל, ולרוב הזמנתי את ידידי היקר לאכול משולחננו.

עברו כ-3 או כ-4 שנים, עמוס ומשפחתו עברו לגור בבית משלהם שבנו ממש בצמוד לביתנו.

בגיל 10 עמוס עבר לגור במוסד "אהבה" - לי לא ידוע מאיזו סיבה.

המוסד היה בקריית ביאליק לכן יכולתי לבקר אותו לעיתים קרובות ואכן עשיתי זאת.

בליבי אפילו קינאתי בו כי המקום נראה לי ממש נהדר ועמוס שם.

בחדרו גר עוד ילד בשם בוצ'ו שידע לנפח את הבטן כמו בלון, הוא מצא חן בעיניי ושלושתנו התיידדנו.

אבל, החבר הכי טוב שלי נשאר עמוס.
בחג הפורים החלטנו עמוס ואני להתחפש לזוג,
עמוס בת ואני בן, הוא נראה ממש כמו אמא שלו -
פולנייה, עגלגלה, עם כרס ולחיים ורודות.
המראה היה כל כך מצחיק שהתגלגלנו על הרצפה
מרוב כאב בטן.

הימים חלפו, עמוס עזב את התנועה, אני התגייסתי
לנחל ועמוס שירת בחטיבה לוחמת, אבל דיברנו
המון בטלפון. אחרי הצבא נשארתי בקיבוץ "גזית".
עמוס עבד בחלוקת גז ויותר מאוחר נהיה נהג
אוטובוס באגד. התראינו לעיתים יותר רחוקות אבל
כל מפגש התקיים כאילו שרק אתמול נפרדנו. היינו
יושבים, מדברים וצוחקים- ממש המשכיות של
הילדות.

ואז, אחרי תקופה ארוכה יותר מהרגיל שלא נפגשנו,
אני עולה על אוטובוס, והנהג הוא מי אם לא ידידי
היקר. אין תיאור שיתאר את השמחה שלנו,
ובהפסקת עבודתו ישבנו, דיברנו ודיברנו, לבסוף
נפרדנו עם הבטחה שלא נעשה הפסקות כל כך
ארוכות ושניפגש לעיתים יותר קרובות.
למחרת בצהריים אני קיבלתי טלפון מאשתו של
עמוס כי הוא נפטר בלילה מדום לב.

זכרונות מבית הספר ושעות הפנאי

בילדותי הייתי בתנועת "השומר הצעיר". קן השומר הצעיר היה ממוקם בפאתי כפר אתא מאחורי הגבעה שעליה ניצב מפעל "אתא". בעיני הילד שלי הגבעה נראתה כהר האורסט, הטיפוס על הגבעה היה ממש קשה ותלול, והצריף שעליה ניבנה ע"י בוגרי התנועה.

וכעת הפואנטה: ליד הקן ניצב עץ אלון ענק שעליו הבלוטים שלו ממש ענקים.

זה היה המקום האהוב עלי ביותר. לשם הגעתי לפעולות וגם סתם כך לשבת ולעשות מקטרות מהבלוטים. על האלון בנינו משטח עץ ושם גם התכנסנו לפטפוטים ופעולות. כל כך אהבתי את ההתכנסות על העץ ובכל ל"ג בעומר אני נזכר בעץ ובמדורות לידו. איזה טעם נהדר לקפה ולתפוחי האדמה. לימים כאשר התחלתי להתעניין בכנות נקודת המפגש הייתה מתחת לעץ.

העץ הזה הוא העץ שמתחת לענפיו גדלנו, התבגרנו, חוינו את הנשיקה הראשונה... איי, איי, איי.

הצריף כבר לא קיים, אבל העץ עדיין ניצב ובכל הזדמנות אני עובר במקום וחושב: מדוע חשבתי שהגבעה הקטנה הזו היא האורסט? וגם העץ כאילו התגמד, אבל טעם טוב נשאר מהמקום.

המורה שושנה

בכיתות הנמוכות לימדה אותנו המורה שושנה, בעיני היא הייתה יפיפיה. זכור לי שיום אחד באחת ההפסקות היא ביקשה ממני לעזור לה לתלות וילונות, שמה כיסא על השולחן וביקשה ממני להחזיק את הכיסא. שושנה עלתה על השולחן וממנו על הכיסא אותו החזקתי חזק כדי שהיא לא תיפול. הרמתי את ראשי לראות מה המורה עושה ומה אני רואה? תחתונים שהיו בצבע כחול, נשימתי נעצרה ונשארתי מאובן. אני, צביקה, ראיתי למורה את התחתונים. זמן ממושך מאוד התהלכתי עם המראה הנהדר הזה אותו לא סיפרתי לאף אחד. זה היה הסוד שלי, ועד היום אני זוכר את ההרגשה של הילד הקטן שראה את התחתונים של המורה.

המורה שושנה הייתה בת כפר אתא, היא הייתה מאוד אסטטית, וכך הכיתה, שהיתה מקושטת וצבעונית מאוד. כיום אני יודע שהיא לא הייתה הרבה מעל גיל ה-20, אולם לי נראתה ממש מבוגרת. אהבתי את המורה.

סנונית בכיתה

בוקר אחד כאשר כל ילדי הכיתה ישבו בכיסאותיהם, נכנסה דרך החלון סנונית ובמקורה קנה קש. ישבנו נדהמים ועקבנו אחריה בעיננו, ולאחר זמן מועט נכנסה עוד סנונית. הבנו כי הציפורים באו לבנות קן בכיתה, אך לא ידענו מי הזכר ומי הנקבה. כל הכיתה עקבה אחרי בנית הקן. זה היה ממש מעניין - הקן היה בנוי בצורת איגלו, ובוקר אחד באמצע שעות ציור שמענו ממנו ציוצים של גוזלים! השמחה הייתה רבה, המשכנו לעקוב אחריהם עד שגדלו מספיק ועפו מן הקן.

מלחמת השחרור

בשנת 1948, בהיותי בכתה א' ובעיצומה של מלחמת השחרור חוויתי חוויה מאוד מרגשת. בהיותי בכיתה נשמעו יריות מקרבות שהתחוללו מקיבוץ אושה, כפר מכבי ורמת יוחנן. קיבלנו הוראות ללכת בין הבתים וכילדים הרגשנו הרגשה של גיבורים. ליד ביתי היה מחנה צבאי בריטי ששרתו בו חיילים אוסטרלים. כאשר הבריטים עזבו זה הפך למחנה פליטים יוצאי שואה.

היה תלמיד בשם יאיר נפשי משפחתו עברה לגור בבית ליד בית הספר, הוא היה שובב וחוצפן. יום אחד המורה רצה להוציא אותו מהכיתה והשרת היה חייב לעזור להוציא אותו. באחד הימים הוא היה חולה ואז פרק את דלת הארון עם הראי וסנוור את הכיתה. לימים הוא עלה בצה"ל לדרגת תת אלוף והיה מועמד לרשות קריית אתא.

המורים

בין כיתות ד' ל-ה' קיבלנו את מחנך הכיתה יעקב הלר, אשר היה מורה מאוד נחמד. היה לו שפם מברשת כמו להיטלר ושכיל בצד, הוא היה נשוי והיו לו ילדים. הוא היה כותב את התאריך בספרות רומיות, ועד היום גם אני כותב את תאריך החודש במספר רומי.

ההליכה לבית הספר הייתה חוויה. בית הספר היה רחוק, הרווחים בין בית לבית היו גדולים ובדרך צו הרבה פיתויים של גנבת פירות.

בבית הספר הייתה גינת ירק ובשעורי חקלאות היינו עובדים בה. המורה שמעון קרנדר היה בעל משתלה והוא היה יותר חקלאי ממורה. אחד מבניו גר בבית לחם הגלילית, הוא היה אב שכול ממלחמת ששת הימים.

זכור לי גם המורה צבי, שלימד אותנו לצייר ספינות מפרש ועד היום זה מה שאני יודע לצייר.

נערות

בר המצווה שלי
את בר המצווה שלי חגגנו בחצר הבית שלי שקושטה
עם מנורת צבעוניות, הועמדו בה שולחנות ארוכים
בחצר מכוסים מפות לבנות, מגשים עמוסים כריכים
עם נקניק, עוגות מאפה בית ומשקאות קלים.
את ההפטרה שרתי בבית כנסת שהיה צריף עלוב,
ליד חצר מלאה בוץ וברווזים אותם גידלה אישה
זקנה שגרה בצריף הצמוד לבית הכנסת.

בית ספר בושמת

גיל 14 בסיימי בית ספר יסודי עברתי ללמוד בבושמת חיפה, מרחק 30 דקות נסיעה מכפר אתא. כל בוקר ההשכמה היתה ב-6.

בית הספר היה מותאם לילדי חיפה היות שבחצי היום הראשון מהבוקר עד הצהריים למדו לימודים כלליים, ולאחר מכן היתה הפסקה בת שעה וחצי, שבה ילדי חיפה הלכו לביתם לאכול כדי להתאווורר ולנוח.

אחרי ההפסקה הזו חזרנו לבית הספר ולמדו עד 6 בערב לימודים מקצועיים. אנחנו, הילדים שגרנו מחוץ לחיפה, הסתובבנו ברחובות ושיחקנו משחקי רחוב שונים, עשינו צחוקים ועוד כל מיני המצאות שובבניות. לעיתים הלכנו לטייל בגן הבהאי שאז עדיין כניסה עליו לא עלתה כסף. זאת הייתה תקופה שובבה מאוד.

בכיתה ח' הכיתה נסעה לטייל בירושלים באוטובוס שרות. נסענו לתחנת רכבת בחיפה ומחיפה לירושלים בנסיעה של כ-5 שעות ברכבת.

טיילנו, וכשהיינו צמאים שתינו מים מברזים שהיו על הדשא. לבסוף התברר שאלו מי ביוב והרבה ילדים הקיאו. מימק"א השקפנו בהתרגשות לעיר העתיקה, ביקרנו בכנסת הישנה ברחוב פרומין, "בחדר הרצל" בבניין המוסדות ישנו בבית הספר

המקומי ואכלנו אוכל מקופסאות שימורים. בלילה צבענו אחד את השני, חזרנו ברכבת הביתה, עייפם אך מרוצים.

בבית ספר בושמת למדתי עם הרבה מחבריי מבית הספר העממי. היה זה בית ספר מקצועי טכני שהיה מצורף לטכניון.

אני למדתי את המקצוע "מכאניקה לעיבוד שבבים". הייתי תלמיד רע מאוד ובטלן שבדרך כלל לא הכין שיעורים. רק במתמטיקה הייתי טוב ולכן לא זרקו אותי מבית הספר. הוריי כעסו מאוד על בטלנותי, אמי ביקרה בבית הספר לעיתים מאוד קרובות כדי לשכנע את המורים והמנהל שלא יעיפו אותי.

קיבלתי גם מורים פרטיים, אך כלום לא עזר. יש לציין שתיכון בושמת היה בית ספר לבנים בלבד, אך במסיבות ובשירות לאומי צירפו אלינו את הסמינר לבנות שהיה גם הוא בחיפה.

בשירות לאומי עבדנו בקטיף בננות בקיבוץ גנוסר. עטפנו אשכולות בננה בעטיפות נייר כדי להבחילם. מידי פעם מצאנו אשכול בשל, והיינו עושים עליו חגיגה ואוכלים המון בננות. במסיבות שארחנו עם בנות הסמינר היה ממש נהדר. במסיבות אלה שכחנו את הדיברה העשירית של השומר הצעיר שנוסחה היה כך: "השומר שומר על הטוהר המיני".

“השומר הצעיר”

אחד הדברים שעיצבו את חיי היה תנועת הנוער
“השומר הצעיר”.

בגיל 9 הצטרפתי לתנועת הנוער. בתקופתי ללכת לתנועה היה דבר מקובל מאוד, אולם זה לא אומר שלא התרגשתי. בפעם הראשונה שהלכתי ל"קן" הייתה תכונה בבית, אבי ואימי התרגשו לא פחות ממני, ואני הייתי מאוד גאה בחולצה הכחולה עם השרוך הלבן.

התנועה תפסה מקום מאוד חשוב בקרב בני הנוער; בשנת 1950 טלוויזיה עדיין לא הייתה וגם רדיו לא היה בכל בית, אז זה היה או לתנועת נוער או לרחוב. מדוע בחרתי ללכת דווקא לשומר הצעיר? לא יודע, הלכתי כי כל חברי הלכו לתנועה זו. התנועה נתנה לנו טעם לחיים.

למשל, את אחד במאי כל כך אהבתי בעיקר בגלל תהלוכת הלפידים. כשהלכנו ברחובות הכפר עם לפידים ודגלים ותזמורת כלי נשיפה והקשה, אנשים עמדו בצדי הדרך. כולם מכירים את כולם וכולנו חברים, שכנים, משפחה - קהל נהדר שהריע לנו במחיאות כפיים ובקריאת השמות שלנו.

גם בל"ג בעומר היה מאוד שמח.

ביער "שמיר" שם התאספנו הבנות והבנים למדורה, שרנו ורקדנו צחקנו והשתוללנו.

באותה תקופה סבתי גרה אצלנו ואני לא יכול לשכוח שיום אחד כשאמא שלי לא הייתה בבית ואני התכוונתי ללכת לתנועה סבתי שאלה אותי, "לאן אתה הולך?".

עניתי לה שאני הולך לפעולה, אך היא שמעה "לפולה", שפירוש המילה ברומנית הוא אבר מין זכרי.

בערב כאשר חזרתי הביתה כל המשפחה ישבה בסלון, סבתא זועמת וזועפת, אבא כועס, ורק אמא הייתה שלוה, כי אחרי שסיימתי לצחוק, הסברתי בדיוק מה אמרתי.

אז אמרה אמא, "נו באמת ידעתי שצביקה שלי לא התכוון למשהו לא יפה".

הקן היה רחוק מאוד ועצם ההליכה הייתה בילוי בפני עצמו, צחוקים, ויכוחים, והתנצחויות על ערכים ועל ציונות.

בימי שישי היינו עושים ערב קן ורוקדים ריקודי עם בליווי אקורדיוניסט. אני לא רקדתי - הייתי פרח קיר. עד עצם היום אני לא רוקד. משום מה תמיד התביישתי לספר זאת לכן כעת זו הזדמנות לספר זאת, ולהוריד את הבושה הזו מהלב. עכשיו אני מרגיש מצוין.

אולם את הווי התנועה אהבתי מאוד.

בשלב מסוים קן האם שלנו ניסגר ואז הצטרפנו לקן "קריית-חיים". ההשתלבות הייתה ממש טובה. להגיע לקריית חיים היה די קשה כי המקום היה מרוחק. נסענו לשם על אופניים והיות וביתי היה ממוקם בקצה הכפר כולם התאספו אצלי בחצר והקבוצה הייתה יוצאת ביחד. באופן קבוע אני הרכבתי את נירה על האופניים שלי בערך מרחק של כ-7 קילומטר. הדרך הייתה חשוכה ורומנטית, היינו שומעים קולות של תנים ובכלל לא פחדנו. פעם אוטו משטרה הגיע למסלול הנסיעה שלנו וכאשר השוטר ראה שאין לנו אורות הוא יצא בכעס מהאוטו, אולם אנחנו מהר מאוד וברחנו לחורשה שנקראת חורשת האולימפיאדה. למה אולימפיאדה? לא יודע, העיקר שהניידת נסעה ואנחנו המשכנו. את התנועה לא אשכח לעולם, התנועה היא שעיצבה את אישיותי בתנועה ספגתי מוסר חיים, ותמיד אזכור לה את חסד נעורי.

השרות הצבאי

בטירונות במחנה 80 הוסרט הסרט אקסודוס עם הבמאי אוטו פרמנהינגר, השחקן פול ניומן. לקחו את כל הפלוגה שלנו – היינו אמורים להיות חיילים שהתרחצו בים בזמן הפריצה לכלא עכו. היינו אמורים לעלות ולרדוף אחרי הפורצים. אחרי שישבנו שבוע שלם בחום של הפרוז'קטורים, היו צריכים לראות אותנו בסרט כדקה. אולם בסופו של דבר היינו צריכים לחזור לבסיס אימונים, לקחו פלוגה אחרת ואותנו לא ראו בכלל. היות ושמיעתי הייתה חלשה ומשקלי נמוך היה לי סעיף של כ"ל (כושר לקוי) כל חברי ואף אני התגייסנו לנח"ל מוצנח, חברי יצאו לאימוני קרב ולמשימות ואני שלא כמותם הייתי קיבוצניק רגיל. כאשר החברה היו חוזרים ממשימה או אימון מפרך הייתי יושב עם הבנות ושומע סיפורים על רפול מפקד הצנחנים אותו הערצתי מאוד. רפול, שהאמרה "כי האדם - עץ השדה" ממש תפורה עליו; שידע לעשות הכול מתוך תוכו ליבו וגופו; חייל, לוחם, מפקד, איש לדוגמא, איש ומופת, מנהיג. המעמד שלי כיושב ומקשיב גרם לי לרגשות תסכול קשים. אני לא אוהב להיזכר בתחושות שחשתי אז. עברו מאז שנים רבות ועדיין אני חש את האומללות ואת חוסר השייכות שחוויתי בימים ההם.

בקיבוץ מילאתי תפקידים שונים - ראשית הייתי מרכז ענף של איש אחד, סגן מפקד חצי חוליה מצומצמת, תפקיד חשוב מאוד (חה..חה..חה..). חוליה מונה שלושה אנשים, חצי חוליה מונה איש וחצי.

תפקידי היה להיות אחראי על המספוא, אהבתי את עבודתי. הייתי קם בארבע בבוקר, קוצר ארבע עגלות ירק ומביא אותם לרפת אוכל ארוחת בוקר טובה: סלט גדול, ביצה, דייסה, זה הגיע לי בגלל הכ"ל. בצהריים, למשל, הייתי אוכל ארוחה שהכינו לי במיוחד כדי שתהיה עשירה בויטמינים.

אחרי ארוחת הבוקר הייתי מעביר קווי מים. עבודה זו נמשכה עד הצהריים – ולאחר שגמרתי יום עבודה, הייתי מתקלח והולך לישון. ישנתי עד ארבע-חמש אחה"צ ולפעמים לא קמתי עד עשר בלילה, ואז סועד ארוחת ערב עם השומרים. סיפורי השמירה שלהם היו מעניינים מאוד - רכילות על זוגות האוהבים, "רשמיים" ו"לא רשמיים", שהס מלהסגירם והמבין יבין.

בשעה שתים עשרה בלילה הייתי הולך לפתוח את הממטרות, כיוון בלילה ההשקיה יעילה יותר היות ואידוי המים נמוך.

במשך הזמן נעשיתי גם אחראי על מכון המים. הייתי יורד עם הג'יפ לנחל "ואדי בירה" שהיום נקרא נחל תבור. הייתי לבדי בג'יפ והנסיעה הייתה חשוכה

ומאוד מפחידה. המקום היה מבודד, את החושך אפשר היה לחתוך בסכין. הרגשתי את הפחד עולה מחוט השדרה לצוואר ויורד ללב, האדרנלין השתולל. בדיעבד אני חושב שגם מזה נהניתי. הייתי איש הקשר בין החיילות של השרות הלאומי, תפקיד זה אפשר לי לפלרטט עם הבנות ומידי פעם נוצרו חברויות, זה הכניס לי גוון חדש לחיים, אדרנלין מסוג שונה - רומנטי ומסעיר. אחת הבנות שהכרתי הייתה עדנה לוי. התאהבנו, דיברנו על חתונה, הורינו נפגשו ואימי טרחה לקראת הפגישה - הכינה כיבוד, סידרה את הבית. לא שהבית היה מבולגן אבל כנראה שעקב התרגשותה לא מצאה מנוחה וההתרוצצות סביב האירוח הרגיע אותה. בסופו של דבר האורחים היו אנשים מאוד נחמדים ודרגתו הגבוהה במשטרה של אביה של עדנה מאוד הרשימה את הורי. אחרי פגישת ההורים היחסים הפכו לרשמיים יותר. אז הותר לי לישון בביתה של עדנה, אולם לא ישנו באותו החדר - לי סידרו מקום לינה בחדר של הסבתא, שם ישנו יחד... הסבתא ואני. דובר שאחרי החתונה נחיייה בקיבוץ, אך יום אחד עדנה באה ואמרה לי כי אינה רוצה להישאר בקיבוץ ולא נתנה שום הסבר. משום מה לא התלבטתי הרבה והסכמתי איתה, במחשבה שנייה אני חושב שלא הייתי קשור כל כך לקיבוץ.

עברתי לגור בהרצליה עם הוריי, והמשכתי להיפגש עם עדנה . אחרי שלושה חודשים באחת הפגישות שלנו אמרה לי עדנה כי היא רוצה לדחות את החתונה בשלושה חודשים. נעלבתי והדבר תסכל אותי. הרגשתי שמשהו ברגשותיה אלי השתנה, הייתי מאוד כעוס לא ביקשתי הסבר. לא רציתי להתפשר, אמרתי לה שנפרד ואכן נפרדנו. למען האמת, הורי היו די מרוצים. אולי היה זה בגלל מוצאה של עדנה, שהיה עירקי לעומת מוצאי הרומני.

בגרות

עוזב את הקיבוץ

בשנת 1963 עזבתי את הקיבוץ. הורי עברו לגור בשיכון נווה-עמל בהרצליה ואני הצטרפתי אליהם והתחלתי לעבוד עם אבי במסחר גרוטאות. אבי חלה והדאגה בבית הייתה רבה. האווירה ששררה בבית הייתה קשה, עד אשר אבי יוסף נפטר בשנת 1967. בשנה זו בדיוק פרצה מלחמת ששת הימים ואני נקראתי למילואים. עזבתי את הבית ואת אימי בתחושות קשות, אולם לא הייתה לי כל ברירה. אימי נותרה לבד בבית ולכל אורך המלחמה מחשבותיי היו נתונות לה.

מלחמת ששת הימים

יש מתיחות האוויר, אני יושב ומחכה לצו 8. הרדיו פתוח, כל הזמן יש חדשות. המצרים גרשו את האום מסיני וסגרו את מייצרי טירן. דפיקה על הדלת - הגיע צו שמונה. מביתי בהרצליה, שכונת נווה-עמל, עליי להגיע לבסיס ליד הרצליה. מן הבסיס הלכנו ברגל לחורשת אקליפטוס ליד גני עם, שכיום עובר שם כביש גהה. בחורשה שהינו כשבועיים באוהלי סיירים, שניים בכל אוהל.

בחמישה ביולי, יום לפני פרוץ המלחמה, שוחררנו הביתה. המאהל נשאר כמו שהוא. לפני היציאה, ממש בדקה התשעים, קיבלנו הוראה ללכת לים. הסתבר שזו הייתה פעולת הסחה עבור המודיעין המצרי, כאילו הכוננות בישראל הוסרה וכל החיילים מתרחצים בים.

למחרת בשישה ליולי, כאשר פרצה המלחמה, גויסנו שוב על ידי סיסמה ברדיו והיינו מוכנים. התייצבנו שוב בחורשה בגני צבי. אני לא הייתי כל כך בלחץ, באשר לחבריי - כל אחד עם תגובתו הוא, אבל כולם הראו נכונות ואומץ לצאת למלחמה.

בדרכינו למאהל ראינו אנשים שהלכו לקניות - מצרכי מזון, נייר להאפלת שמשות, וכן סלוטיפ דביק עבור השמשות. ילדים עמדו בצמתים וצבעו את פנסי המכוניות והאוטובוסים בצבע שחור להאפלתם. קבוצות של אנשים עמדו בקרנות הרחובות ובקיוסקים וכולם דיברו על מה שיכול להיות, כל אחד ודמיונו.

למחרת בשביעי ליוני נסענו באוטובוסים והיינו אמורים להתחפר על גבעה חשופה ליד קלקיליה, אפשר לומר ממש מעל קלקיליה. הגבעה הייתה מאוד מסולעת ולכן האתים שקיבלנו מצה"ל לא הועילו בכלל ונשארנו לגמרי חשופים. אחרי כמה דקות התחילו תותחי "לונג-טום" לירות על תל

אביב, הפגזים עברו ממש מעלינו. ומה שיש לציין הוא שלא הרגשנו פחד.

לאחר זמן מה הגיעו מטוסיי חייל האוויר והשמידו אותם.

למחרת נכנסנו לעיר קלקיליה. כשנכנסו לעיר היא הייתה כמעט ריקה. מפקד הגדוד אמנן אסף אותנו והסביר לנו שיש חשש מלחץ בין לאומי שישראל תצטרך לפנות את הגדה, מכיוון שהעיר טול כארם והעיר קלקיליה הם המותניים הצרות של המדינה; אותם בשום אופן לא רוצים להחזיר לירדן, לכן מדינת ישראל מפנה את התושבים, ובגלל זה העיר הייתה כמעט ריקה.

את התושבים על אוטובוסים והורידו אותם "בגיפטליק" שזה בירידה משכם ליריחו. מה שעוד חרוט בזיכרוני היא אותה אישה זקנה שלא רצתה להעלות לאוטובוס ולכן העלו אותה בכוח.

תפקידינו היה להרוס את שתי הערים האלה ולשם כך הובאו כלים כבדים ויחידת חבלה עם חומר נפץ. להרוס עיר לוקח זמן והספקנו להרוס כמה מאות בתים ביומיים. לאחר יומיים הופסק ההרס כי התברר שאין לחץ להחזיר את הגדה והעיר ברובה נשארה שלמה.

נשארנו לשמור על העיר מפני בוזזים. התחילו להגיע אנשים מנוה ימין וכפר סבא לבזוז ביזה ואנחנו בהצלחה לא רבה ניסינו למנוע את התופעה. למרבה

האירוניה עיריית כפר סבא שלחה משאיות שהעמיסו דברי חשמל כגון מקררים, מקלטי רדיו ועוד, ואלו חולק לנזקקי העיר. הייתה פחות ביזה פרטית אבל הייתה יותר ביזה של הרשות.

אני לקחתי למזכרת כפייה וצמיד נחושת. בסוף המלחמה צה"ל אירגן טיול ללוחמים בכל הגדה מג'נין עד חברון.

כאשר דויד בן-גוריון, ראש הממשלה דאז, רואיין לרדיו כמה זמן לאחר המלחמה הוא אמר:

"מהר מהר להחזיר את הגדה לחוסיין כי אחרת זו תהיה בעיה גדולה בשבילנו"

ואכן ניבא ולא ידע את אשר ניבא!

בשנת 1968 הייתי עדיין רווק. היה לי טנדר שברולט מודל '49 וזה היה האוטו הראשון שלי.

איתו נסעתי להביא סחורה (גרוטאות), למחסן של אבא שלי ז"ל אותו ניהלתי בעצמי היות ואבי לפני מותו נפרד מהשותף שלו אברהם דוחובני.

מהכסף שקיבלנו מאברהם קנינו את הבית בהרצליה בשכונת נווה עמל, ובחצר היה המחסן. שלאחר מות אבי נהלתי אותו אני.

יוספה ואני

בחצר ביתנו, במחסן הגרוטאות של אבי המשכתי לעבוד שנה.

אני עדיין רווק בן 28. פרויקה ידידי התחתן. גם ריז'ה התחתן. הקשרים עם ידידיי ממשיכים ואני מבקר אצלם. הייתי רוצה למסד את חיי כמוהם, אולם לא מצאתי עדיין את האחת הנבחרת. ואז, באחד מביקורי אצל נגה ופרויקה, שאלה אותי נגה אם ארצה להכיר את בת דודתה. לא התלבטתי הרבה ואמרתי שכן. זה היה בחודש דצמבר, ערב חורפי וגשום מאוד, אולם נוגה לא היססה לרגע, נכנסה לאוטו ונסעה להביא את יוספה. אני ישבתי עם פרויקה וחיכינו. הייתי די מתוח, לא התרכזתי בשיחה עם ידידי. ראשי היה במקום אחר, ידי היו לחות וחשבתי מה קורה לי.

ידעתי – אני מתרגש, אני במתח.

כך ישבתי עד ששמעתי את מנוע האוטו של נוגה. לקחתי נשימה עמוקה ושיחקתי אותה נינוח. הדלת חורקת והן שתיהן עומדות בפתח. יוספה היתה מאוד חמודה, התרשמתי ממנה.

היא היתה לבושה בטעם טוב שהבליט את גופה הדק והיפה.

אהבתי להסתכל עליה. הרגשתי מבולבל כמו תלמיד תיכון.

ישבנו קמעה, התנהלה שיחה קלה ואז החלטנו
ארבעתנו ללכת ל"מסעדת הפיל", מקום חדש
ופופולרי מאוד.

מסעדת הפיל היא מסעדת בשרים עממית ותיקה
אשר הוקמה בשנות ה-60 העליונות. את הפיל הקים
משה אגסי, ואת הרעיון של הפיל שאב מהתקופה בה
היה בין מקימיו של גן החיות בתל אביב. את הפיל
בנה במו ידיו כשהרעיון המנחה היה בניית פיל
בגודל מלא, שבכטנו ימוקם גריל פחמים בו ניתן
יהיה להכין את הסטייקים, ומחדק הפיל ייצא העשן,
משיניו ינצנצו מנורות ניאון, ועיניו יאירו מהרחוב.

מרעיון זה קמה המסעדה, שעד היום הצומת הקרובה
קרואה על שמה, והפיל עדיין עומד איתן בחצרה -
היום כמתקן שעשועים לילדי הסועדים.

הסטייקים עדיין לא היו נפוצים בארץ. תקופת
המנגלים עוד לא רווחה אז, בשר חופשי על האש
נחשב למאוד יוקרתי, וכל מי שרצה להרשים את
חבריו היה יוצא לבלות ב"פיל". ברור שהלכנו לשם
כי רציתי להרשים את יוספה.

התחלנו לצאת קבוע. הרומן היה מסחרר – אהבתי
ונאהבתי.

אחרי זמן מה החלטנו להתחתן, אולם היה לי חשוב
שיוספה תשרת בצבא. זה היה עקרוני בשבילי, אולי
בגלל החינוך שקיבלתי בשומר הצעיר.

יוספה התגייסה, אבל בגלל שידעה שבקרוב נתחתן היא לא קיבלה תפקיד מעניין אלא תפקיד שהיה זמני. היא סבלה מאוד בשירות.

אחרי שנה של שירות נכנסנו להריון ותיכננו חתונה. התחתנו באולם גיל בפתח תקווה, ב- 09.12.1969. חתונה רבת משתתפים, כ- 700 איש. באו אפילו אנשים שהודיעו כי לא יוכלו להגיע. אני הייתי הנהג של הכלה. נסענו לחתונה בטנדר שלי. זה היה די מקובל, כיוון שאז עדיין לא נסעו במונית מקושטת סרטים ופרחים.

קיבלנו מתנות שונות – מערכות סכו"ם למיניהן, קערות לפירות, קעריות ללפתן והמון סיפולוקסים. עבור מי שלא יודע - סיפולוקס היתה המתנה הכי פופולרית לחתונות באותה התקופה. הסיפון של אז היה בקבוק גדול ועגול ממולא סודה שלראשו הוצמד מנגנון התזה מצויד בידית לחיצה המחובר לפנים הבקבוק דרך צווארו בצינורית. לחיצה על הידית היתה משפריצה זרם סודה קר – זה היה מצרך מבוקש במכולות בימי הקיץ. את הסיפון הריק היו מחזירים למכולת ולוקחים סיפון חדש.

לעומתו, סיפולוקס היה המצאה חדישה מאוד – בקבוק מתכת בצבע אפור, מנגנון התזה אדום ואין צורך להחליפו במכולת אלא רק להחליף מדי כמה שבועות את בלוני הגז הקטנים.

כאמור, קיבלנו הרבה מהמצאה חדשה זו והיה זה מאוד משעשע ללכת ולהחליף בחנות להחלפת מתנות בעיר.

קיבלנו גם הרבה כסף שכיסה את כל הוצאות החתונה.

את ירח הדבש נסענו לחגוג באילת, שם התחברנו לכמה זוגות ושכרנו ג'יפ וטיילנו בסיני.

יוספה לא הרגישה טוב בגלל ההריון ולכן לא נהנתה ביותר מן הטיול, אולם בדיעבד נחמד להיזכר בזה כחוויה.

חזרנו לפתח תקווה לדירה קטנטונת בשיכון זוגות צעירים. את שיכון זה בנתה העירייה עבור זוגות צעירים. דירה קטנה בעלת חדר וחצי בבית מאורך כמו רכבת, אך בגלל החבורה הצעירה היה שם תמיד שמח.

נכנסנו לחיי שגרה. ההריון היה תקין ונורמלי, וב-30.7.70 נולד בנינו בכורנו אסף.

חסכתי סכום של 20,000 לירות. הציעו לי בית עם מגרש גדול בשיכון בילנסון בכפר סירקין בסכום של 16,000 לירות. רציתי מאוד לקנות את בית, אבל המשפחה וגם חברים שיכנעו אותי שזה חור ולא כדאי לי לקנות שם בית כי אין אוטובוסים וזה קצת רחוק מהעיר.

היום, המקום הזה מאוד יקר ויוקרתי ולא כל אחד יכול להגיע לקנות שם בית. טוב, היה לחץ מהסביבה

ואני שוכנעת, אך לא הייתי שלם עם עצמי! קניתי דירה בעיר ב-20,000 אלף לירות ושם גרנו כמה שנים.

ברק נולד ב 6.3.1973. הוא כבר היה ילד מתוכנן על לוח השנה. היות ויוספה היתה מורה בבית הספר, עשינו חשבון שאם ברק יוולד בפסח תהיה ליוספה חופשה של חצי שנה (בגלל החופש הגדול) ואז ברק ילך לפעוטון ויוספה תלך לעבודה בשקט.

אולם לא הבאנו בחשבון שזו היתה שנה מעוברת וכל התכנון הלך 'פרש', אבל בסופו של דבר הסתדרנו טוב מאוד.

המילואים

כאשר ברק נולד הייתי במילואים "בכור" בדימונה. הפלוגה יצאה לשמירה. היינו בתצפית במעלה יאיר. (מעלה יאיר נקרא ע"ש סרן יאיר פלד, מפקד סיירת הצנחנים, יאיר היה הראשון לעבור בתוואי המעלה עם נג. של הסיירת. המעלה נפרץ לאחר שהוכח שניתן לממשו. העבודה של פריצת המעלה היתה עבודת ידיים ללא כלים כבדים. יאיר עצמו היה חובב אופניים ואירגן ביגור קיבוצו מסעות אופניים לחברי הקבוץ.)

כל שבוע היינו אמורים להתחלף – שלושה חיילים ומ"כ. היתה משקפת ענקית עימה תיצפתנו על ירדן. עד הצהריים לא ראינו כלום בגלל האובך והשמש שזורחת מים המלח.

בשבת היה משעמם. אני ואחד החבר'ה החלטנו לרדת לים המלח. קיבלנו אישור מהמ"כ והתחלנו לרדת. הירידה ברגל ארכה כשעה וחצי. הסתובבנו על החוף, הכרנו בחורות שהזמינו אותנו למלון. נכון, אנחנו אנשי מילואים בעלי משפחות וגם לא חשבנו על שום דבר חוץ מדיבורי סרק והעברת הזמן. היינו לבושים חצי מדים וחצי מדים אזרחיים, ולכל אחד מימיית מים. כאשר הסתובבנו על החוף ניגש אלינו אדם ושאל אותנו מהיכן אנחנו. הסברנו לו שאנחנו שומרים בתצפית של מעלה העיר. הוא הציג את עצמו - "אני אלוף משנה מיטלמן, מפקד מחוז הנגב. היום 44 מעלות חום - שלא תעיזו לחזור ברגל למצפה. תחזרו ישר לפלוגה בכור ושם תעמדו למשפט".

אנחנו החלטנו בכל זאת לעלות למעלה. הירידה שערכה כשעה וחצי, הפכה לעלייה בת בארבע שעות. אני כנראה התייבשתי בבת אחת, נעשיתי כולי רטוב, הגוף הוציא את כל הנוזלים והתעלפתי. בינתיים, אלוף משנה מיטלמן הודיע עלינו לפלוגה ושם חיכו לנו. המ"פ בא עם קומנדקר, מעין טנדר צבאי, מהכור האטומי. כאשר ראו את מצבי נתנו לי כמה בקבוקי מים שאשתה, ואז לקחו אותנו לכור בדימונה. באותו הערב עשו לנו משפט ואנחנו בכדי לא להפיל את המ"כ שהרשה לנו ללכת, אמרנו שירדנו ללא רשות.

קיבלנו שבוע מעצר במחנה צבאי בעין יהב. בשעה 11 בלילה עלינו לקומנדקר, בו הסיעו אותנו לעין יהב. הנהג היה בחור צבאי שנהג בפראות רבה. אמרתי לנהג "כעת חשוך. או שתיסע כמו בן אדם או שתוריד אותי כאן במדבר". הנהג נרגע והגענו ליעדנו.

אחרי חודש, אותו נהג במחזור מילואים אחד אחריו, התהפך עם הקומנדקר והרג שני מילואימניקים. אני אמרתי ברכת הגומל.

ישבנו במעצר, היינו אמורים לעשות עבודות רס"ר. התאריך, אוגוסט '73, חודשיים לפני יום כיפור.

בתקופה זו גורודיש נכנס לתפקידו כאלוף פיקוד הדרום. שמואל גונן (במקור גורודיש) (1930 - 30 בספטמבר 1991) היה אלוף פיקוד הדרום במלחמת יום הכיפורים. נודע כמפקד קפדן ונוקשה. בבסיס היתה התרגשות לקראת ביקורו. סיידנו גזעי עצים, אספנו בדלי סיגריות, גירפנו ועוד כהנה וכהנה. גורודיש היה מחמיר מאוד מבחינת משמעת. במעצר איתנו ישבה כיתה של חיילי נח"ל אשר גורודיש גרם למעצרים לאחר שראה אותם מההליקופטר כשהם בלי כובעי פלדה.

בסופו של דבר גורודיש הגיע לביקור קצר, ולא נראה שעניין אותו הניקיון בכלל. אך הדבר הכי מרגיז בכל המילואים שחודש ימים לא הגעתי הביתה והתגעעתי לשני התינוקות שלי ולאשתי.

לילה אחד געגועי גברו עלי והסתובבתי בכור
בחיפושים אחר טלפון כדי שאוכל לדבר עם
המשפחה. בטלפון לא נתקלתי, אבל מה שהדהים
אותי הוא שהסתובבתי חופשי בכור ואף אחד לא
עצר אותי ושאל אותי למעשיי.

מלחמת יום כיפור

באוגוסט 1973 חזרתי משרות מילואים והתקבלתי על ידי משפחתי בחום. בני בכורי אסף בן השלוש ובני הצעיר ברק בן שלושה חודשים התגעגעו אלי מאוד. חיבקתי ונישקתי אותם באהבה.

לאחר חודשיים פרצה מלחמת יום כיפור, מלחמה זו הייתה מן הקשות שבמלחמות ישראל. המלחמה נפתחה במתקפה מתואמת, בשתי חזיתות, של צבאות סוריה (ברמת הגולן) ומצרים (בתעלת סואץ), ביום הכיפורים, יום שבת, 6 באוקטובר 1973, בשעה 14:00. רק בשעות הבוקר המוקדמות של יום הכיפורים עצמו השתכנע הרמטכ"ל, דוד אלעזר, שמלחמה תפרוץ באותו היום. שני הגורמים הנוספים שהתלבטו בשאלה האם עומדת לפרוץ מלחמה, ראש אמ"ן, אלי זעירא, ושר הביטחון, משה דיין, נשארו באמונתם שמלחמה לא תפרוץ, עד לרגע שבו פרצה המלחמה.

גוייסתי והתייצבתי במחנה 21 בכפר יונה. ישנו בלולים במושב בני עמי, היינו כוח מילואים בכוננות שמא הצבא הירדני יצטרף למלחמה. למזלנו הם לא הצטרפו. אנחנו שהינו במקום וצה"ל סיפק לנו בידור: הופיעה אצלנו הזמרת אילנית וכן הרצה לפנינו עו"ד המפורסם כספי שהיה קצין בטחון שדה. הדבר היחיד שאני זוכר מכל ההרצאה שלו זה שהוא אמר "אם אתם יודעים שיש הומוסקסואל איתכם

אתם חייבים להלשין עלי מייד! כי הם מועמדים
לסחיטה של האוייב."

שירתי תשעים יום, שוחררתי לשבועיים וגוייסתי
שוב למקום הנקרא אום חשיבה. שמרנו על המקום
ולאחר תקופה מסויימת הועברנו לביר טמדה שם
עברנו קורס חובשים בן שבועיים והועברנו לבלוזה
הנמצאת בצפון תעלת סואץ, שם ישבנו עד
ששוחררנו.

לימודי ההחלפת מקצוע

הגעתי למסקנה שהעבודה עם הגרוטאות אינה מתאימה לי כאיש משפחה ואין בה כל עתיד והחלטתי לשנות כיוון. נרשמתי לקורס בתעשייה האווירית בו למדתי כרסום וחרטיה. הקורס נמשך ארבעה חודשים ותוך כדי הלימודים חיסלתי את מחסן הגרוטאות של אבי והתחלתי לעבוד בתעשייה האווירית במחלקת ההנדסה באגף "אב טיפוס". מנהל האגף היה משה ארנס שמאוחר יותר היה מנהל כל התעשייה האווירית ולימים התמנה לשר בממשלה. עבדתי שם כשלוש שנים - אהבתי את העבודה והתקדמתי יפה, אך אז צצה בי המחשבה שאם לא אעזוב את התעשייה האווירית היום אמצע את עצמי באותו המקום "תקוע" כל חיי. מנהלי וכל האחראים הפצירו בי להישאר כי אמרו שיש לי עתיד נהדר ובחופשות נבלה יחדיו.

עיינתי בעיתונים ועקבתי אחרי מודעות לחיפוש עבודה ובאחד הימים אכן מצאתי מודעה "דרוש מדריך מקצועי". היות והרגשתי בטוח כבעל מקצוע טוב התקשרתי למקום, והוזמנתי לראיון.

מקום העבודה האמור היה בית ספר תיכון "אורט י"א" אשר יועד לנוער שאינו שומע - זאת אומרת חרשים. איני אוהב את הדעה שרוב האנשים חושבים כי אדם חרש הוא גם אילם. בפרוש זה לא כך, כי

אדם שמוציא כל הגה מפיו וגם אם לא ברור במיוחד
אינו נחשב
לאילם.

אחרי הראיון קיבלתי תשובה חיובית שהתקבלתי
לעבודה.

העבודה הייתה מאוד מעניינת; אהבתי את הילדים
שהיו כמו כל הילדים הרגילים ששומעים, עם אותו
הבעיות, הלבטים, השמחות, העצבונות. הם היו גם
תחרותיים, אוהבים, שונאים - ממש ילדים רגילים
לכל דבר. למה אני מדגיש דברים אלה?

היות ואנשים היו מציפים אותי בשאלות שונות וגם
משונות כאשר היו שומעים היכן אני עובד.
תוך כדי עבודה למדתי את שפת התנועות והסימנים,
והרמוניה מושלמת שררה ביני לבין תלמידי. אהבתי
אותם והם אהבו אותי.

בתקופה זו כבר הייתי אב לשני ילדים ולמרות
מחויבותי למשפחתי מצאתי לי זמן ללמוד היות
ורציתי להוציא תואר כמדריך מוסמך.
למדתי ב"אורט סינגלובסקי".

כאשר החלטתי להיות מורה, כדי שאת החופשים
אבלה עם אישתי יוספה, לא הערכת את העלות של
גידול משפחה.
ובכן, העלות גבוהה.

בכל תחילת חופש הייתי קונה את כל העיתונים ומתחיל לחפש במדור "דרושים". משרדי "כוח אדם" לא היו כל כך מקובלים בתקופה זו. הייתי הולך לראיונות אולם כאשר שמעו שברצוני לעבוד רק חודש וחצי היו מסרבים. אולם בדרך כלל הייתי בסופו של דבר הייתי מוצא עבודה. פעם בשום אופן לא הצלחתי למצוא עבודה, ובעלה של אימי שהיה קבלן בנייה הציע לי לעבוד אצלו והסכמתי. עבדתי כעוזר לפועל מ"עזה". הייתי הסבל שלו - סחבתי דליי חול, מלט, סיד ועוד כהנה וכהנה. העבודה הייתה מאוד קשה אבל הייתי מרוצה מעצמי וטפחתי לעצמי על השכם.

החיים בקיבוץ

בשנת 1974 עברנו לחיות בקיבוץ שפיים. רצינו להיות חברי הקיבוץ, והגשנו מועמדות. יוספה תהיה מורה ואני אמשיך לעבוד כמורה בבית-ספר לחרשים.

גרנו בשפיים שנתיים, אולם כבר אחרי שלושה חודשי מגורים כשהתחלנו להכיר את כל התככים בקיבוץ, ידענו שלא נישאר שם.

כל הפרזיטיות ו"המונקי ביזנס" לא היו מקובלים עלינו.

המשכתי בעבודת חוץ ויוספה המשיכה בהוראה ואחרי שנתיים עזבנו.

החלטנו לקנות דירה בכפר סבא מבעלה של אימי שהיה קבלן. עד שהדירה היתה מוכנה, גרנו חצי שנה אצל הורי אישתי.

כאשר יצאנו מהקיבוץ יוספה היתה בהריון .

תמר נולדה באוקטובר 76. תינוקת יפיפיה עד היום.

יש לי משפחה נהדרת, ילדים ונכדים בלי עין הרע.

אסף, ברק, תמר

העבודה בסאיטקס

שמעתי על חברה בשם סאיטקס, כאשר התעניינתי
נאמר לי שמפעל סאיטקס היא ספינת הדגל של
"התעשייה העברית".

כל זה קרה בקיץ 1982. עבדתי כחודש וחצי.
מייסד המפעל ובעליו היה אפי ארזי. ארזי היה
אישיות מאוד מיוחדת וברבות הימים כאשר חלה
באלצהיימר לבי ניכמר עליו מאוד.
בקיץ '83 לא עבדתי כי נסעתי עם יוספה לטיול
בתורכיה. זה היה טיול מיוחד ומאוד מוצלח.
ב-1984 ראיתי בעיתון דרישה לעובדים בסאיטקס.
כיוון שבמקום הכירו אותי התקבלתי לעבודה חלקית
במעמד של סטודנט.
התחייבתי לעבוד 20 שעות שבועיות ובחופשים
עבדתי יותר.

נחשבתי כסטודנט הנצחי כי כך הוגדרתי!
בשנת 1982 בית הספר 'אורט המקצועי לנוער שאינו
שומע' ניסגר ופוטרת.
בלי מאמץ התקבלתי לעבודה באורט נתניה כמדריך
מקצועי. עבדתי כמדריך מקצועי בסיפוק רב 12
שנים.
אז הוצעה לי פנסיה מוקדמת - זו הייתה הצעה שהיה
קשה לסרב לה ולכן לקחתי אותה.
בלי להמתין זמן רב התקבלתי ב"סאיטקס" כעובד
קבוע.

בשנת 2000 התאחדה החברה עם חברה קנדית בשם "קראו" העוסקת באותו ענף שהוא 'בניית מכונות ליצור גלופות דפוס'.

בשנת 2004 חברת קודק העולמית קנתה את קראו במיליארד דולר. קודאק מכרה את המפעל לחברה מלזית בשם "אי-סי-אם" ובחברה זו אני עובד מ-2007.

העבודה פחות נעימה ומספקת, אבל היות שאני מקבל פנסיה מהיותי מורה וגם מאי-סי-אם אני לא אהיה מורעב עד מאה ועשרים .